

Ultima țigară la Calul Bălan címen, Constantin Olariu válogatásában és jegyzeteivel érdekes Krúdy-novelláskötet jelent meg az Univerz Könyvkiadónál. Érdekes? Több mint érdekes — izgalmas és — nemcsak a román olvasónak — újszerű.

Élete végén Krúdy saját kiadásában jelentette meg Az élet álom című könyvét, de ez csak java novellisztikáját tartalmazza, remekművek maradtak ki belőle, nem is beszélve arról az irdatlan mennyiségű novelláról és tárcáról, amelyet utolsó éveiben írt.

Az Olariu-féle válogatás erre a magyar olvasók előtt is viszonylag ismeretlen utolsó periódusra alapoz; felveszi természetesen ennek az alkotói korszaknak utánozhatatlan ikernovelláját, a hírlapíró és az ezredes párbajának nevezetes történetét, de az Ulrik-novellákat is, s ezek már mindenképpen egy változó írói szemléletről tanúskodnak: itt már semmi nem szép, a mondatok lejtése sem az, inkább kopogó, semmi

teljesen reménytelenül átfogó válogatásra vállalkozni —, hanem az öreg Krúdy felljthatetlen, hidegjelős remekléseiből olvashatunk. Persze az Ulrik-novellák s még néhány hasonló darab mintha a visszája is lenne mindannak, aminek sok ragyogó és tellített álom- és félálom-novella a színe. De tagadhatatlan, hogy az utolsó korszak írásaiban már tényleg semmi nem „olyan“, mint addig, már semmi nem „úgy“ melankolikus, a szelíd melakórnak vége, előtünk múlik ki, s a Krúdy-mondatok zenéje — a kissé édes-bús gordonkahang is váratlanul kopogósabb, idegesebb lesz, az irónia pedig triviálisabb, kegyetlenebb, mindez mintha ugyanazt a furcsa haláltáncot folytatná és teljesítené ki, amely tán legnagyobb regényében, a Boldogult úrfikoromban végén valósul meg. Már nincsenek örömök, utazás, szerelem, evés, csak újabb indíték a mesére, de ezen utolsó anekdoták is fölöttébb különösek, kegyetlenek, tán a halál állandó jelenléte miatt.

VENDÉGÜNK: KRÚDY

nem melankolikus, inkább hidegjelős. Ulrik és különös ápolója, Flegman beszélgetései már-már abszurdak. Furcsa, bizarr, látomásos világ bontakozik ki ezekből a novellákból, a történelem mint „romhalmaz“, kerete, de tárgya is az írásoknak (gondoljunk A magyar betegségből például Ulrik és testvére levelezésére). A két idevágó kötet, amelyekből Olariu okosan válogat, 1982-ben jelent meg, ezek az összegyűjtött novellák utolsó könyvei: a **Delikátész** az 1926—1930 között keletkezett írásokból tallóz, míg az utolsó, a **Váci utcai hölgytisztelőt** az 1931—1933 közötti termésből. A hősökre jellemző, hogy állandóan esznek, s mivel evés közben jön meg az étvágy, folyton utazni akarnak, de mindig csak az evés kedvéért, az egyes állomások a restiket juttatják eszükbe s nyilván azt, hogy mit/miket ettek egyszer, valamikor azokban a vendéglőkben; a gasztronómiai ínycségegek tehát az anekdota indítékai, ahogy ezt az egyik Ulrik-novellának, A has ezeregyéjszakájának már a címe is jelzi.

Mindezt Olariu nagyon szellemesen, néhány novellával vezeti be, Krúdy előző, kiteljesedő életszakaszából. A válogatás a **Teliholdból** vett írásokkal kezdődik, amely az 1916—1925 közötti periódus termését mutatja be, ezekben az években, mint tudjuk, terjedelmes Krúdy-regények születnek, az életmű legnagyobb része, s mindennek kapcsán azon is elgondolkozhatunk, hogy naponta, hetente, évente mégis mit és mennyit is írhatott Krúdy...

A válogató tehát elhagyja az előzményeket. Nem veszi tekintetbe a fiatal, a kibontakozó Krúdy novellisztikáját — mert nem akar adott terjedelemben

Összegezzük tehát mindazt, amit eddig is — dicsőreleg — állapíthattunk meg a válogatásról: Olariu nem törekszik teljességre, ő az érett Krúdyt akarja bemutatni a román olvasónak — sikerrel. Szinte sebészi biztonsággal metszi ki a novellákat, tán csak **A pincér álmát** hiányolhatnók.

És itt eljutunk Krúdy jelenlétéhez a világirodalomban, azaz Krúdy fordításához, fordíthatóságához, ami eléggé bonyolult kérdés. Olariu még az utolsó életszakasz nagyvevésekről szóló kisérteties traktusaiban is többször kerülhetett szembe már-már megoldhatatlannak tűnő feladatokkal. Az egyik: a földrajzi nevek bősége s a történelmi nevre való utalások hálószerű tömkelege rejtélyesen borul a Krúdy-szövegekre, s mintha azt is jeleznék, hogy itt szociográfiai hitelességről van — lehet — szó! A fordítónak el kell döntenie, mit és hogyan fordít, lefordítja-e a városneveket, lábjegyzetel-e, magyaráz-e állandóan... Nem vitás, a Krúdy-problémák dzsungelében vagyunk! Ami a fordítások minőségét illeti, csak felsőfokon lehet beszélni például a két összefüggő novella, a hírlapíró és az ezredes párbajának történetét megörökítő írások színvonaláról. Sikerült a **Telihold** is, nagyon szép **A fogadósné vagy az elvarázsolt vendégek**, sikerültek az Ulrik-novellák is. Kérdés, hogyan fogadják majd e kísérleteket a román olvasók, hisz ebben az irodalomban a Krúdyhoz annyira hasonló Matei Cărașiale évtizedek óta üli diadalát. Remélhető tehát, hogy értően rezonálnak Krúdy látomásos, félálomszerű, démonikus világára is.